סבר אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילויה ורבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאכל עד שיעשר לפי (א) שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואמר ליה רבי מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו עמי הארץ טבלים במאי קמיפלגי רבי סבר ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא (ב) קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה ורבן שמעון בן גמליאל סבר ניחא ליה לחבר דליעבד עם הארץ איסורא רבה ואיהו אפי' איסורא קלילא לא ליעבד:

מתני' [א] נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה עירובו עירוב:

גמ' יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי ורבא בר נתן ויתיב רב נחמן גבייהו ויתבי וקאמרי האי אילן דקאי היכא אילימא דקאי ברשות היחיד מה לי למעלה מה לי למטה (ג) רשות היחיד עולה עד לרקיע ואלא דקאי ברשות הרבים דמתכוין לשבות היכא אילימא דנתכוון לשבות למעלה הוא ועירובו במקום אחד הוא אלא (א) נתכוון לשבות למטה והא קא משתמש באילן לעולם דקאי ברה"ר ונתכוון לשבות למטה ורבי היא (ד) דאמר [ב] כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אמר להו רב נחמן (ה) ישר (ו) וכן אמר שמואל (ב) אמרו ליה פתריתו בה כולי האי אינהו נמי הכי קא פתרי בה (ז) [אלא הכי] אמרו ליה קבעיתו ליה בגמרא אמר להו אין אתמר נמי אמר רב נחמן אמר שמואל הכא באילן העומד ברשות הרבים עסקינן גבוה עשרה ורחב ארבעה ונתכוון לשבות למטה ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אמר רבא [ג] ל"ש אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מעשרה הרי זה עירוב דמתא כמאן דמליא דמיא אי הכי חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא (ח) הנותן עירובו יש לו ארבע אמות הויא לה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא הכא באילן הנוטה חוץ לארבע אמות עסקינן

ונתכוין

איסורא קלילא. שלא מן המוקף: **איסורא רבה.** לאכול טבלים: **מתני' למעלה מעשרה טפחים כו'.** מפרש בגמרא: **נתנו בבור כו'.** מפרש בגמרא [לד.]: **גמ' אי דנתכוון.** לקנות שביתתו על אילן: **הוא ועירובו במקום אחד.** ואפילו למעלה מי' עירובו עירוב: **אלא דנתכוון לשבות למטה.** תירוצא הוא. הילכך למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבמקום שנתכוון לשבות שם היא שביתתו וכיון דאי הוה בעי למישקל עירוביה ומיכליה בשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות לא מצי שקיל דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים לא הוה עירובו עירוב וכגון דאילן רחב ד' והוי למעלה מי' דידיה רשות היחיד. למטה מי' עירובו עירוב ואע"ג דלמטה מי' כרמלית הוא דכל ג' עד ט' ברוחב ד' כרמלית היא כדאמרן ביציאות השבת (שבת דף ח.) וקא מייתי ליה מכרמלית לרה"ר הא מוקמי לה כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: **והא משתמש באילן.** כי שקיל ליה ואמאי עירובו עירוב אפי' למטה מעשרה והא לא מצי שקיל ליה דשימוש אילן שבות הוא כדתנן (ביצה דף לו:) אלו הן משום שבות לא עולין באילן. והוא הדין דמצי למיפרך והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא כיון דהא שבות והא שבות חדא מינייהו נקט: **בין השמשות.** שהיא שעת קניית עירוב וכיון דההיא שעתא מצי שקיל ליה נמצאת סעודה הראויה לו באותה שעה (ג) ותו לא איכפת לן. **לא גזרו עליו בין השמשות** דכיון דבין השמשות ספיקא הוא ושבות דרבנן הוא לא גזור. ולקמן (לג.) מפרש מאי רבי ומאי רבנן: **עיבורה של עיר.** כל בית שישנו בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה של עיר בפרק כילד מעברין (לקמן דף נז.): **אבל באילן העומד בתוך עיבורה של עיר.** כגון שהיה עיר בתוך אלפים אמה של עירו והיה רוצה לילך עוד אלפים והניח עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר: **אפי' למעלה מעשרה.** והוא נתכוון לשבות למטה עירובו עירוב: **דמתא.** מתוך שהיא מוקפת יישוב מחילות (ט) ואינה מגולה חזינא לה כמאן דמליא עפרא והוי כמאן דנתכוון לשבות למעלה מעשרה ואע"ג דאי בעי למשקליה לא מצי שקיל דהא אילן רשות היחיד ותחתיו רשות הרבים חזינן למקום שביתתו כאילו הוא גבוה למיהוי כאילו נתכוון לשבות למעלה ויקנה לו העירוב: **כיון דאמר רבא הנותן את עירובו כו'.** לקמן בהאי פירקא (דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני מתניתין אינו עירוב ואמר רבה לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות אבל תוך ארבע אמות הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות כלומר ארבע אמות שסביביו הוו ליה כמוקפות מחילות וכי היכי דהנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו כדאמרינן לקמן בכילד מעברין (דף סא.) אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' הא נמי כל ארבע אמות הוו להו כבית ומצי לאיתויי מחוץ לתחום בתוך התחום אלמא לרבה כרשות היחיד הן לו: **ורשות היחיד עולה עד לרקיע.** ואפילו נתנו למעלה מעשרה הוא ועירובו ברשות היחיד הן ונהי דלא רשות היחיד ממש ניניהו לגבי איסורא דאורייתא למשקליה מאילן להתם דהא ליכא מחילה מיהו לענין מיהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דומיא דנותן בעיבורה של עיר דחזי ליה רבה כמאן דמליא: **באילן.** שנופו נוטה חוץ לארבע אמות (ד) שהוא סוף התחום והניח עירובו בנופו חוץ לד' אמות:

והוא

ולא ליעבד עם הארץ **איסורא רבה.** והא דמסיק פ"ק דשבת (דף ד.) גבי הדביק פת בתנור דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך הכא שאני שהוא גורם לו לעבור שהוא אומר לו לקוט וסבור שעשרן ומיהו קשה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמר אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות בכל השנה ופסח ומחוסר כפורים בערבי פסחים בלבד שטובל ואוכל פסחו לערב וקעברי כהני אעשה דהשלמה שאין בו כרת כדי שיקיים זה מצות עשה שיש בו כרת וכן אמר הכא בפרק בתרא (דף קג:) דכהן דעלתה לו יבלת חברו חותכו לו בשיניו כדי שיעשה עבודתו ואף ע"ג דאי לאו עבודתו היה אסור והתם לא שרינן רדיית הפת שהיא מדרבנן ואומר ר"י שיש לחלק בההיא דהדביק לפי שפשע שהדביק סמוך לחשיכה ואע"ג דהוי שוגג איבעי ליה לאסוקי אדעתיה אבל בהנך דלא פשע מידי שרי והא דשרי (גיטין דף לח:) בחציה שפחה וחציה בת חורין לשחררה כשנהגו בה מנהג הפקר אע"ג שעובר בעשה לא דמי פריצות דידהו למדביק פת בתנור שאותו לא היה אנוס כלל אבל שפחה האסורה לעבדים ולבני חורין והיא להוטה אחר זנות אי אפשר שלא תכשיל בני אדם ודמו לאונסין ועוד דהוה ליה כמצוה דרבים כדמשני (שם:) גבי ר' אליעזר ששחרר עבדו להשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני (י): **מה לי למעלה מה לי למטה.** השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דאתי כרבי הוי מצי לאקשויי דבין למעלה ובין למטה לא יהיה עירוב משום דמשתמש באילן אלא דפריך כיון דלמטה הוי עירוב ולא איכפת לן במה שמשתמש באילן למעלה נמי ליהוי עירוב דהוא ועירובו במקום אחד הוא: **דרה"י עולה עד לרקיע.** לא הוי צריך להאי טעמא דרשות היחיד עולה עד לרקיע דאי נמי הוי מקום פטור הוא ועירובו במקום אחד אלא האמת אומר: **הא קמשתמש באילן.** פירש רש"י דהוא הדין דהוה מצי למיפרך והא קמייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא חדא מב' פירכי נקט ומהר"י מפרש דהוי מצי לשנויי דקאי בכרמלית: **והא אמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות.** לכל רוח כאילו מוקפת מחיצה וכיון דחשבינן עיבורה של עיר כמאן דמליא אע"פ שהוא רשות הרבים לפי שהוא כמוקף לבני העיר שהוא חשוב בכלל העיר כד' אמות לענין תחום שבת וכן לנותן שם עירובו (לקמן דף ס:) גם חוץ לעיבורו של עיר יש לו ארבע אמות במקום שביתתו בלא חשבון אלפים אמה יחשב נמי כמאן דמליא (כ): **הכא באילן שנוטה חוץ לד' אמות.** פירש רש"י הלכך למטה מעשרה עירובו עירוב דמצי לאתויי פחות פחות מארבע אמות עד תוך ארבע אמותיו ולא הוצרך לפרש כן אלא משום שרוצה להכשיר אפילו הניחו ברחוק הרבה מארבע אמותיו דאם לא היה נוטה אלא שלש אמות או שתי אמות חוץ לארבע אמותיו יכול להביאו בבת אחת ומהר"י מפרש דאפילו במופלג טובא יכול להוליכו בבת אחת עד מקום שביתתו (ס) דכיון דעוקרו מכרמלית שוב אינו מתחייב בהנחתו אלא משום שבות:

דהדר

עין משפט נר מצוה

סד א ב מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה י ופ"ו מהל' עירובין הלכה ט י סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שז סעיף כב וסימן שמב ס"א וסימן תט ס"ב:

סה ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה ח טור ש"ע או"ח סי' תט סעיף ב:

רב ניסים גאון

אלא דנתכוון לשבות למטה הא קא משתמש באילן. במסכת יום טוב בפרק משילין אמרו אלו הן משום שבות [לא עולין באילן]. **לא גזרו עליו בין השמשות,** רבנן .כלומר שימוש אילן.

רבינו חננאל

החבר ששומע לחבר שאמר לעם הארץ מלא לך כלכלה זו, אכל החבר ששמע ואין צריך לעשר, דבודאי ההוא חבר קמא דא' ליה מלי לך כלכלה זו עשורי מיעשר עילוי מביתיה ואע"ג שאינו מן המוקף. סבר ניחא ליה למיעבד איסורא קלילא לתרום שלא מן המוקף, ולא ליעבדיה לעם הארץ איסורא רבה אכילת טבלים. ואבוה סבר לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ולא חייש החבר (כעם) [לעם] הארץ אע"ג דעביד איסורא רבה, ולא ליעבד הוא איסורא קלילא. מתני' **נתנו באילן למעלה מי' טפחים אינו עירוב וכו'.** אוקימנא באילן העומד ברשות הרבים. ואם נתן עירובו למטה מי' טפחים כיון שנתכוון לשבות למטה הוא ועירובו במקום אחד הן. ואקשינן והא המשתמש באילן. ושנינן מתני' רבי היא, ותשמיש באילן משום שבות הוא, דתנן אילו הן (משתי) [משום] שבות לא עולין באילן כו', ורבי סבר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, וקניית העירוב בין השמשות הוא. והנה בין השמשות לא היה אסור להשתמש באילן שנמצא אותה העת שקנה עירוב הוא ועירובו במקום אחד. אמר להו רב נחמן לר' (אחא) חייא בר אבא ולר' (יוסי) [אסי] ולרבא בר נתן ישרי, וכן אמר שמואל וכי כולי האי אתון קבעי פותרא בגמ'. **אמר רבא לא שנו אלא באילן העומד חוץ לעיבורא של עיר,** אבל בתוך עיבורא של עיר אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב, דעיר כמאן (דמידליא מיא) [דמליא דמיא]. אי הכי חוץ לעיבורה של עיר נמי (דקא) [דהא] אמר רבא המניח עירובו יש לו ד' אמות, הויא רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע. ושנינן הכא באילן הנוטה חוץ לד' אמות עסקינן

מסורת הש"ס

א) [לעיל ל: וש"נ], **ב)** [פי' מעטן. יוקח לא מעט מים תרגום יונתן קליל מיא. ערוך ערך קל ב'], **ג)** [לקמן לד: שבת ז.], **ד)** שבת ח: [לקמן לד: לה. עח:], **ה)** [צ"ל יישר וכ"א ברכות מב: שבת נג. סג: פסחים נג: ב"מ נא. סנהדרין ק. שבועות מ. מה: חולין יז: עה: עו:], **ו)** [שבת סג: וש"נ], **ז)** גי' ח"מ, **ח)** [לקמן לה. ועי' נב.], **ט)** בס"א: ומחילות, **י)** [ועי' תוס' פסחים פח: ד"ה כופין], **כ)** [ועי' תוס' לקמן מז: ד"ה דכולא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא דנתכוון לשבות: **(ב)** שם וכן אמר שמואל יישר אמרו ליה: **(ג)** רש"י ד"ה בין השמשות וכו' באותה שעה היא ותו לא: **(ד)** ד"ה באילן שנופו נוטה חוץ לד' אמות (שהוא סוף התחום) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא באילן שנוטה וכו' דכיון דעוקרו מכרמלית. עי' סוכה דף מג. תוספות ד"ה ויעבירנו:

מוסף רש"י

רשות היחיד עולה עד לרקיע. כל אויר שכנגד רה"י, בין אויר חצר בין אויר עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד', כנגדו עד לרקיע שם רשות היחיד עליו (שבת ז.). **כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות.** דשבות שגזרו חכמים באיסורי שבת לא גזרו עליה אלא בשבת ודאי ולא בין השמשות (שבת ח:). **יישר.** יפה אמרת (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג: חולין עה:). **הנותן עירובו יש לו ארבע אמות.** הואיל ונתכוין לקנות שם שביתה, יש לו ארבע אמות, דהואיל והנהו ארבע אמות מיבלען בתחומא, הוו להו כתחומא והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום, שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה (לקמן לה.).